

STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY
A ETIKY RÝCHORY SEVER

VÝROČNÍ ZPRÁVA
ZA ROK **2010**

STŘEDISKO EKOLOGICKÉ VÝCHOVY
A ETIKY RÝCHORY SEVER

VÝROČNÍ ZPRÁVA
ZA ROK **2010**

OBSAH

SEVER se představuje	7
Vzdělávací akce a projekty pro děti a mládež	11
Vzdělávací akce a metodická pomoc pro učitele a další pedagogické pracovníky	27
Vzdělávání dospělých	35
Vytváření podmínek pro rozvoj ekologické výchovy	39
Ekologické poradenství	47
Komunitní práce, zapojení veřejnosti, osvětové akce	49
Projekt DOTEK	57
Publikační činnost	59
Poděkování	62
Na SEVERu v roce 2010 pracovali	65
 Výkaz zisku a ztráty	72
Rozvaha	74
 Podpořili nás	76

SEVER SE PŘEDSTAVUJE

ADMINISTRATIVNÍ CENTRÁLA

Úpická 146/18, 541 01 Trutnov

Tél.: +420 739 203 201,

E-mail: sever-adm@ekologickavychova.cz

Administrativní pracoviště SEVERu zajišťuje komplexní účetnictví, personalistiku, klíčování režijních nákladů, přípravu rozpočtů a jejich čerpání, administraci evropských projektů. V uplynulém roce se naše pracovnice podílely i na realizaci projektů Environmentální vzdělávání pedagogů, Kapka 21, Vzdělávání pracovníků NNO, Škola pro udržitelný život, SEVER školám, školy sobě.

PROJEKTOVÁ CENTRÁLA

Úpická 146/18, 541 01 Trutnov

Tél.: +420 734 310 969,

E-mail: sever-cz@ekologickavychova.cz

Pracovníci projektové centrály mají na starosti především celostátní projekty a zakázky a koordinaci projektů, realizovaných ostatními pracovišti. K nejvýznamnějším celostátním projektům patří Škola pro udržitelný život, Carbon Detectives a SEVER školám, školy sobě. Pracovníci zajišťují i velkou část vzdělávání pedagogických pracovníků, včetně specializačních studií pro školní koordinátory ekologické výchovy, poskytují poradenství školám, veřejné správě a odborné veřejnosti.

PRACOVISŤE HORNÍ MARŠOV

POBYTOVÉ STŘEDISKO

*Malá Ulička 89, 542 26 Horní Maršov
Tél: +420 499 874 280, +420 739 203 205,
E-mail: sever-hm@ekologickavychova.cz*

DOTEK – DŮM OBNOVY TRADIC, EKOLOGIE A KULTURY

*Bývalá fara, Horská 175, Horní Maršov
Tél: +420 739 203 207,
E-mail: sever-dotek@ekologickavychova.cz*

V pobytovém středisku SEVER v Horním Maršově probíhají celoročně pobytové programy pro základní i střední školy, vícedenní semináře pro pedagogy a veřejnost. Sídli zde ekoporadna, knihovna, pořádají se kulturní a osvětové akce, řemeslné dílny, často ve spolupráci s obcí. Mezi nejvýznamnější akce patří letní festival DOTEKY, pořádaný v areálu bývalé fary v Horním Maršově, kterou SEVER vlastní od roku 2002 a buduje zde víceúčelové centrum DOTEK – Dům Obnovy Tradic, Ekologie a Kultury.

PRACOVISŤE HRADEC KRÁLOVÉ

*Kavčí Plácek 121, 500 03 Hradec Králové
Tél.: +420 495 580 319, Mobil: +420 739 203 209,
E-mail: sever-hk@ekologickavychova.cz*

Královéhradecké pracoviště střediska SEVER sídlí v historické části města poblíž Malého náměstí od roku 2002. Působí především v Královéhradeckém kraji a Hradci Králové. Hlavní činností střediska jsou zejména krátkodobé výukové programy pro mateřské, základní a střední školy a školní projekty. Dále středisko pořádá vzdělávací semináře pro pedagogy, přednášky, osvětové akce (Den Země, brigády, promítání filmů s ekologickou tematikou, soutěže, výstavy) a akce pořádané s magistrátem města nebo krajským úřadem (Dožínky). V rámci střediska funguje přírodovědný klub Svižník pro děti a mládež. Ekoporadna poskytuje bezpočet konzultací, nabízí publikace a pomůcky. SEVER také působí jako krajský koordinátor ekologické výchovy v Královéhradeckém kraji.

PRACOVISŤE LITOMĚŘICE

*Doručovací adresa:
Na Valech 53, 412 01 Litoměřice, sídlo: Masarykova 701/35, Litoměřice
Tél: +420 416 734 838, Mobil: +420 739 203 212,
E-mail: sever-ltm@ekologickavychova.cz*

Pracoviště v Litoměřicích, založené v roce 1997 Veronikou Svobodovou, působí v celém Ústeckém kraji a v Litoměřicích. Zaměřuje se na ekologickou výchovu pro žáky mateřských, základních i středních škol, vzdělávání pedagogů, školní projekty, pořádá ve spolupráci s městem Litoměřice a dalšími subjekty osvětové a kulturní akce. Ekoporadna poskytuje konzultace a odbornou literaturu a propaguje a nabízí k prodeji Fair Trade produkty.

VZDĚLÁVACÍ AKCE A PROJEKTY PRO DĚTI A MLÁDEŽ

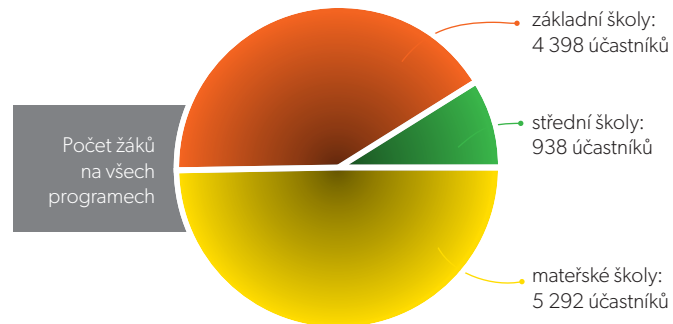
EKOLOGICKÉ VÝUKOVÉ PROGRAMY PRO ŠKOLY

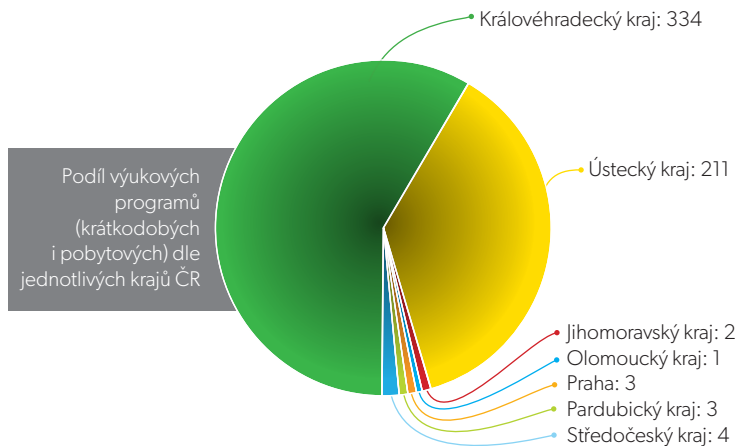
Pobytové programy

V roce 2010 proběhlo ve všech pracovištích SEVERu 558 **výukových programů**, v celkové délce 1535 hodin. Programy prošlo 10 628 žáků z mateřských, základních a středních škol.

Z tohoto počtu bylo 527 programů krátkodobých o délce 646 hodin za účasti 9996 žáků.

Pobytových vícedenních programů se uskutečnilo 31 v počtu 889 hodin a účasti 632 žáků základních a středních škol.

Výukové programy byly realizovány díky dotacím a příspěvkům z projektů Národní síť EVVO, Kapka 21, Komplexní ekologická výchova v Hradci Králové, Za Naturou na túru a kampaně Čistá obec, čisté město, čistý kraj.

Za Naturou na túru

V územích Natury 2000 po celé ČR jsou pro žáky základních a středních škol připraveny terénní programy, seznamující je s bohatstvím chráněných lokalit a ochranným managementem. SEVER ve spolupráci s Krkonošským národním parkem realizuje 2 výukové terénní programy. Prvním je Velký poklad v malém labyrintu, zaměřený na určování hmyzu a vodních bezobratlých,

typických pro slatinné a rašelinné louky, odehrávající se v lokalitě přírodní památky Na Plachtě u Hradce Králové. Druhým programem jsou Tvary a barvy Slunečné stráně v přírodní památce Slunečná stráň v Krkonoších. Projekt je realizovaný ve třinácti krajích České republiky pod vedením občanského sdružení Apus o.s. a SSEV Pavučina.

Projekt Řeka Labe – naše společné dědictví

Od podzimu 2010 realizujeme nový projekt, jehož cílem je vedení výukových programů zaměřených na problematiku vody (fyzikální a chemická měření, biomonitoring, ekologie společenstev atd.) za pomoci pojezdů laboratoře, která umožní plnohodnotnou výuku s využitím moderní techniky a pomůcek přímo v přírodě. Partneři v projektu jsou Město Litoměřice, Sächsische Landesstiftung Natur und Umwelt (Saská zemská nadace přírody a životního prostředí) a spolek Landschaf(f)t Zukunft e.V. Na projektu se fi nančně podílí Evropské společenství (ERDF-Evropský fond pro regionální rozvoj).

Pobytové výukové programy na SEVERu

a projekt Týden pro udržitelný život

Cílem týdenních pobytových výukových programů je dát účastníkům možnost pocítit a pochopit, že ochrana životního prostředí má smysl, uvědomit si šíři a propojenost dějů v životním prostředí a chtít a umět pro životní prostředí něco udělat. Jednotlivé bloky programu se proto zaměřují:

- na komunikaci a řešení problémů

- na postavení člověka v přírodě a jeho vztah k ostatním živým organismům
- na praktické poznávání hodnot a problémů místa a porozumění dějům v přírodě
- na porozumění vývoji vztahu člověka k přírodě a krajině v minulosti i uvažování o možném vývoji v budoucnosti
- na porozumění globálním souvislostem a problémům
- na udržitelné a neudržitelné zacházení s přírodními zdroji
- na možnosti ekologicky šetrného spotřebitelského a občanského jednání

Při výuce jsou používány zkušenostní metody jako například řízené diskuse, simulační hry, hraní rolí, terénní pozorování, smyslové vnímání přírody...

Vzdělávací pobytové programy pro žáky základních a středních škol, realizované na pobytovém středisku SEVER v Horním Maršově, mají probudit u mládeže zájem o životní prostředí, rozvíjet jejich klíčové kompetence a zvýšit občanskou angažovanost. Projekt je zaměřen na propracování metodiky těchto programů jako účinné formy realizace průřezového tématu Environmentální výchova. Projektový tým se v roce 2010 zaměřil především na aktualizaci celkového pojetí programů a možnosti získávání zpětné vazby od účastníků.

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY A PROGRAMY

Škola pro udržitelný život

Škola pro udržitelný život je společný celostátní grantový a asistenční program Nadace Partnerství a Střediska ekologické výchovy SEVER. Posláním programu je vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje a zapojení veřejnosti do konkrétních akcí směřujících ke zlepšení životního prostředí v místě. Školy se stávají iniciačními centry udržitelného rozvoje v obci – posuzují stav obce, navrhuji potřebná opatření k jeho zlepšení a realizují praktické místní projekty. Program tak napomáhá školám orientovat výuku na potřeby skutečného života a do školního vzdělávacího programu přirozeným způsobem zahrnuje rozvoj kompetencí, potřebných pro řešení problémů současného světa. Program poskytuje žákům i všem, kteří pracují na místní úrovni, základní znalosti a dovednosti k dlouhodobému plánování a realizaci udržitelného rozvoje obce.

V první polovině roku 2010 byl úspěšně zakončen 6. ročník programu, kdy bylo dokončeno 33 projektů v kraji Královéhradeckém, Libereckém, Ústeckém, Pardubickém, Karlovarském, Středočeském, Jihočeském, Jihomoravském, Moravskoslezském, Zlínském a v kraji Vysočina. Projekty byly podpořeny Nadací rozvoje občanské společnosti, firmou Toyota a DM Drogerií částkou 2 050 000 Kč. Opět se povedlo zapojit spoustu šikovných rukou a tím zvelebit stovky metrů čtverečných veřejných prostranství, vysázet tisíce keřů a stromů, instalovat naučné stezky, přispět k úsporám energie a také například zavést biopotraviny do škol. Do nově vyhlášeného 7. ročníku programu se přihlášily školy z celé

republiky, které mají zájem spolupracovat s obcí, aktivními občany, místními spolky a dalšími partnery na uskutečnění společných projektů. Vzdělávacích kurzů se celkově zúčastnilo **152 učitelů** ze všech krajů ČR, do plánování a realizace projektů bylo zapojeno **2395 žáků**. Certifikát získalo **58 škol** a zapojilo se tím do sítě škol, které od programu získávají dlouhodobou podporu. V jednotlivých krajích program koordinují střediska ekologické výchovy, v Ústeckém a Královéhradeckém kraji zajišťuje i krajskou koordinaci přímo SEVER.

Podpořeno bylo **26 projektů**, jejichž výsledkem je řada konkrétních výstupů vedoucích ke zlepšení životního prostředí a kvality života v obcích. K projektům dokončeným v roce 2010 a podpořeným částkou 349 000 Kč se řadí *Zahrada poznání* u ZŠ a MŠ v Dětenicích, naučná stezka *Unás* a *Historie a současnost obce Havlovice* od ZŠ a MŠ Havlovice, stezka *Žnáměstí po vlastivědné stezce Jaroslava Petra* od ZŠ a MŠ Machov, vytvoření *Geoparku Vnitrosudetská pánev – Broumovsko* ve Vižňově od ZŠ Meziměstí a vytvoření *naučných tabulí v ratibořickém parku* o tamních dřevinách s *kufrem pomůcek* a *atlasem parkových dřevin* pro pedagogy od Academie Mercurii z Náchoda. Mezi nově podpořenými projekty částkou 248 000 Kč jsou *Výuka i zábava, to je naše zahrada* (ZŠ a MŠ Česká Čermná), *Náš lesopark* (ZŠ a MŠ Hradec Králové, Štefánikova), *Na zahradu za hrou i dozríváním* (ZŠ a MŠ Kocbeře), *Žnáměstí ke starým jabloním* (ZŠ a MŠ Machov), *Jsmefjér!* (ZŠ Vrchlabí), proměna skládky v *Živou učebnici Jizerských hor* (ZŠ a MŠ Albrechtice v Jizerských horách), proměna okolí autobusové zastávky v *Park bezpečí* (ZŠ Ostašov), přeměna suterénu školy na *Komunitní centrum* (ZŠ a MŠ Kluky), naučně-relaxační kout vznikl při ZŠ Zbiroh pod názvem *Zahrada pro všechny – všichni pro zahradu*. Regionální historie v arboretu ožila díky projektu SOŠ lesnické a SOŠ sociální Šluknov.

Mezinárodní projekt SIEU

– Schools for Intelligent Energy Use

(Školy pro inteligentní využívání energie)

Sever byl jedním z 11 partnerů projektu, realizovaného v 9 zemích Evropy, kterého se účastnilo 90 středních odborných škol. Žáci těchto škol měli za úkol založit vlastní „agenturu pro energii“. SEVER jim zprostředkoval reálné zadání od klienta, kterým mohly být např. obecní a městské úřady, knihovny, muzea i soukromé firmy. Během tvůrčí práce ve skupinách získávali studenti poznatky a informace o využívání obnovitelných zdrojů energie. Kvalifikující nápady konzultovali s odborníky a na závěr zpracovali prezentaci své práce. Na společném setkání představily agentury klientovi svá doporučení. Studenti tímto projektem získali znalosti o obnovitelných zdrojích energie, zkušenosti s prací v kolektivu a komunikací s odborníky a v neposlední řadě dovednosti, jak prezentovat a obhájit svůj projekt.

Klientem prvního kola projektu byla jídelna a prodejna zdravé výživy Bazalka v Hradci Králové, které žáci ze 6 škol v dubnu 2010 předvedli své návrhy energeticky úsporných lednic, mrazáků, ohřevu vody, osvětlení a vytápění s možností rekuperace. Ve druhém kole zúčastněné týmy žáků navrhovaly co nejefektivnější vytápění kostela Církve československé husitské v Úpici. Jednotlivé týmy zpracovávaly různé možnosti vytápění (biomasa, fototermika nebo tepelné čerpadlo). Zapojeno bylo 10 škol z ČR. Projekt byl podpořen Evropskou komisí a Ministerstvem životního prostředí.

Mezinárodní projekt

Carbon Detectives Europe

(Uhlíkové detektivové)

SEVER se od května 2009 podílí na realizaci tříletého mezinárodního projektu Carbon Detectives Europe. Do tohoto projektu se mohou zapojit základní školy a nižší gymnázia z celé České republiky a dalších devíti evropských zemí. Projekt školám pomáhá při začleňování hlavních zásad udržitelného rozvoje do výuky a inspiruje učitele a žáky ke snižování uhlíkové stopy jejich školy. Současně zvyšuje jejich povědomí o klimatických změnách, možnostech využívání inteligentní energie a důležitosti šetrného nakládání s energiemi.

Uhlíkovými detektivy se mohou stát žáci a studenti ve věku 8-14 let, přičemž jejich hlavním úkolem je odhalit, zda a kde škola s energií nakládá nevhodně. Posléze navrhnou opatření, která vedou k úsporám energie a snížení emisí oxidu uhličitého. Na webových stránkách www.carbondetectives.cz mohou žáci vypočítat a sledovat podíl své školy na emisích oxidu uhličitého, dozvědět se řadu tipů, postupů a rad, jak emise prostřednictvím chování jednotlivců a systémových změn snížit. Díky mezinárodnímu charakteru projektu mohou školy svoje zkušenosti zároveň sdílet se školami napříč celou Evropou. Na interaktivních stránkách projektu www.carbondetectives.cz najdou pedagogové metodické materiály, učební texty s aktivitami vhodnými pro výuku, akční plán snižování CO₂ a dotazníky pro žáky. V roce 2010 bylo zrealizováno pět seminářů pro celkem 73 pedagogů, kteří si mohli

vyzkoušet práci s jednotlivými učebními nástroji, které projekt nabízí. Projekt finančně podpořila Evropská komise prostřednictvím programu Intelligent Energy Europe a Ministerstvo životního prostředí České republiky.

Ekoškola

SEVER je partnerem Sdružení Tereza v projektu OPVK Síť Ekoškol v ČR a zároveň je krajským koordinátorem programu Ekoškola v Královéhradeckém a Ústeckém kraji.

Ekoškola (Eco-Schools) je mezinárodní program, ve kterém se žáci učí o environmentálních tématech a zároveň sami usilují o minimalizaci a třídění odpadů, úspory energie či vody a zlepšení životního prostředí školy a jejího okolí. Zakládají celoškolský pracovní tým, vytvářejí si vlastní eko-kodex, analyzují současnou situaci na škole v uvedených oblastech a navrhnou zlepšení, která se snaží posléze naplnit. Pokud škola splní stanovená kritéria, získá celosvětově uznávaný titul Ekoškola. V tomto roce bylo na území Ústeckého kraje do programu zapojených 18 škol (14 základních a 4 středních), z nich 5 je již držitelem titulu. V Královéhradeckém kraji bylo do programu zapojeno 7 škol (6 základních a 1 střední), z nich 2 jsou již držitelem titulu. V červnu obhájila mezinárodní titul ZŠ Karla IV. z Nového Bydžova (Královéhradecký kraj) a ZŠ Měcholupy (Ústecký kraj). Ve Valdštejnském sále Senátu Parlamentu ČR byl slavnostně předán certifikát z rukou zástupců Ministerstva životního prostředí a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Uskutečnily se výukové programy pro Ekotýmy a byly realizovány semináře pro zájemce o program Ekoškola.

Putování prostorem a časem

Cílem projektu, jenž SEVER realizuje společně s organizací Ekodomov, je vytvořit praktické výukové programy zaměřené na dokumentaci environmentálního a společenského rozvoje oblastí, ve kterých žáci a pedagogové žijí, a realizovat tyto výukové programy na 16 školách v regionech Krkonoše a Kutnohorskho. Na školách zapojených do projektu jsou do vyučování zapojeny aktivity zaměřené na poznávání vývoje krajiny a k posílení vztahu žáků k místu, kde žijí, za využití moderních informačních technologií. SEVER pracuje zejména se školami z regionu Krkonoš a Podkrkonoší, z nichž se projektu účastní ZŠ Horní Maršov, ZŠ Strž Dvůr Králové nad Labem, ZŠ Žacléř a ZŠ Úpice – Lány.

Žáci hledají historické souvislosti mezi regiony Krkonoše a Kutnohorskho, pořizují fotodvojice k tématům, týkajícím se ovlivňování krajiny lidskou činností, zpovídají pamětníky a pracují s archivními záznamy. K dokumentaci a prezentaci zjištěných skutečností jim pomáhá moderní technika, poskytnutá projektem. Žáci i pedagogové se účastní vzájemně provázaných výukových programů a seminářů, zaměřených rovněž na vztah člověka ke krajině, historické etapy a základní ekologické pojmy.

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Svižník

Víkendový klub pro děti a mládež, organizovaný královéhradeckým SEVERem. Jeho členové se účastní brigád pro přírodu (např. v PP Na Plachtě), pomáhají při organizaci akcí pro veřejnost, pořádají expedice, hrají simulační hry, učí se pravidlům táboření a pobytu v přírodě. Letos navštívili oblast v okolí Železného Brodu a Ústí nad Labem.

Nezmaři

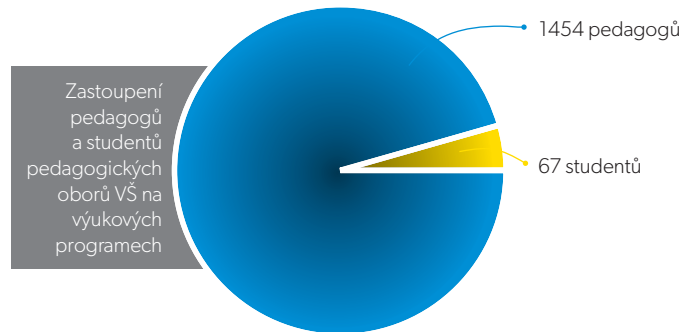
V Litoměřicích se nadále scházely děti v rámci kroužku Nezmaři. Mezi hlavní činnost kroužku patří pravidelné schůzky, výlety a exkurze, kde se děti učí zásady ochrany životního prostředí, seznamují se s fungováním ekosystémů a prohlubují svůj vztah k přírodě. Koncem školního roku se vydaly na dvoudenní pobyt se stanováním na Mentaurově, kde v soutěži mohly zúročit své znalosti.

VZDĚLÁVACÍ AKCE A METODICKÁ POMOC PRO UČITELE A DALŠÍ PEDAGOGICKÉ PRACOVNÍKY

V tomto roce prošlo vzdělávacími akcemi SEVERu o celkové délce **644 hodin** celkem **1454 pedagogů** mateřských, základních a středních škol v rámci **90 akcí**.

Celkem bylo pedagogům poskytnuto **264 konzultací** s celkovou časovou dotací **216 hodin**.

Výrazným fenoménem tohoto roku bylo vzdělávání celých pedagogických týmů škol a oproti jiným rokům se vzdělávací akce v daleko větší míře konaly nejen v prostorách všech pracovišť SEVERu, ale i na mnoha dalších místech České republiky. Vzdělávací akce a konzultace se uskutečnily především díky dvěma dlouhodobým projektům podpořeným Operačním programem Vzdělávání pro konkurenceschopnost, zaměřeným na vzdělávání pedagogů (SEVER školám, školy sobě a Environmentální vzdělávání pedagogů), dále se některé akce uskutečnily v rámci projektů Škola pro udržitelný život, Carbon detectives, Ekoškola, Putování prostorem a časem. Část akcí proběhla v rámci činnosti SEVERu jako krajského koordinátora EVVO v Královéhradeckém kraji (KAPRADÍ a KAPRADÍČKO). Část vzdělávacích akcí se také uskutečnila v rámci zakázek (např. zakázka SSEV Pavučina na realizaci Specializačního studia pro školní koordinátory EVVO).

SEVER ŠKOLÁM, ŠKOLY SOBĚ

– VZDĚLÁVÁNÍ PRO UDRŽITELNÝ ŽIVOT NA ŠKOLÁCH

Tento třetí projekt se soustředí na systematické vzdělávání šité „na míru“ potřebám pedagogických týmů jednotlivých škol (v roce 2010 se do projektu zapojilo celkem 17 škol z 9 krajů). Mezi nejčastější témata, o která měly školy zájem, patřilo využití regionu pro environmentální výchovu, ekologický provoz školy, využití školního pozemku a pomoc s doplněním školních dokumentů týkajících se EVVO. Práce se školními týmy bude pokračovat i následující rok a zkušenosti z tohoto vzdělávání budou

shrnuty v manuálu. Vzdělávací akce zaměřené na ekologickou výchovu jsou určeny pedagogům 9 krajů: Královéhradeckého, Ústeckého, Pardubického, Středočeského, Libereckého, Olomouckého, Jihomoravského, Zlínského a kraje Vysočina. Partnerem projektu je SSEV Pavučina a dodavatelem Lipka.

Dále je v projektu obsaženo doškolování školních koordinátorů EVVO, které probíhalo nejčastěji v podobě vícedenních seminářů týkajících se zařazení průřezového tématu EV do jednotlivých předmětů a rovněž využití potenciálu regionu pro environmentální výchovu.

Projekt pamatuje i na vzdělávání pedagogů, kteří nejsou koordinátory EVVO – těm byly určeny převážně jednodenní semináře, zaměřené na rozvoj EV na 1. stupni ZŠ, globální problémy, regionální učebnice a pak několik terénních exkurzí (např. geologická či mykologická).

ENVIRONMENTÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ PEDAGOGŮ

Projekt, zaměřený zejména na zkvalitnění podmínek pro systematické vzdělávání pedagogických pracovníků škol v oblasti environmentálního vzdělávání a vytvoření pilotního modulu environmentálního vzdělávání s využitím moderních efektivních vzdělávacích metod. Spolupracujeme s 10 partnerskými školami z Královéhradeckého kraje. V rámci tohoto projektu je realizováno několik klíčových aktivit. Jednou z nich je vzdělávání a podpora školních koordinátorů EVVO, v rámci které probíhá od srpna 2010 specializační studium pro školní koordinátory EVVO (ukončené v srpnu

2011) a zároveň probíhá i doškolování koordinátorů EVVO. Další aktivitou je vzdělávání a podpora pedagogických týmů pilotních škol, kterých je v projektu zapojeno 10 a vzdělávání a podpora ostatních pedagogických pracovníků. V roce 2010 v rámci těchto aktivit proběhlo 8 seminářů pro týmy partnerských škol a bylo realizováno 7 seminářů na aktuální témata pro ostatní pedagogy. Součástí projektu je i konference pedagogických pracovníků pilotních škol, připravovaná na prosinec 2011.

SPECIALIZAČNÍ STUDIA PRO ŠKOLNÍ KOORDINÁTORY EVVO

V tomto roce probíhala paralelně dvě specializační studia – jedno v rámci zakázky SSEV Pavučina, určené pedagogům z oblasti NUTS II Severovýchod (Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj) a druhé v rámci projektu Environmentální vzdělávání pedagogů (pouze pro pedagogy z Královéhradeckého kraje). Obsah studia v rozsahu 250 hodin je vytvořen dle Standardu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků EVVO. Studium probíhalo formou vícedenních seminářů na různých místech ČR s důrazem na využitelnost nabytých poznatků v praxi – studující se zúčastnili řady praktických aktivit, práce v terénu, setkali se v rámci přednášek s mimořádnými osobnostmi, seznámili se s prací aktivních koordinátorů EVVO, poznali přírodně hodnotná území a seznámili se s nabídkou dalších vzdělávacích institucí zaměřených na ekologickou výchovu. Studium bude zakončeno v roce 2011 obhajobou závěrečné písemné práce a závěrečnou zkouškou před komisí.

KRAJSKÉ KONFERENCE EKOLOGICKÉ VÝCHOVY KAPRADÍ 2010 A M.R.K.E.V. 2010

Konzultace a praktické dílny, pořádané již po jedenácté pro pedagogické pracovníky a zástupce organizací zabývajících se ekologickou výchovou Královéhradeckého kraje, se uskutečnily v prostorách ZŠ a MŠ Josefa Gočára v Hradci Králové. Celý den byl prodchnut atmosférou 30. let 20. století k oslavě 130. výročí narození významného architekta, po němž je škola pojmenována. Během slavnostního zahájení byly předány ceny za ekologickou výchovu. Pro pedagogy byla připravena pestrá nabídka seminářů a dílen na téma Příroda ve městě.

Také v Ústeckém kraji se uskutečnilo setkání škol a pedagogů, rozvíjejících ekologickou výchovu, v roce 2010 podesáté. Pro pedagogy byly připraveny praktické dílny s ukázkami školních projektových dnů, simulační hry, tipy na práci s přírodními materiály a byly jim nabídnuty nové odborné publikace a výukové pomůcky.

Na krajské konferenci k ekologické výchově MRKEV v Libereckém kraji jsme představili účastníkům vývoj ekologické výchovy v ČR, v Pardubickém a ve Zlínském kraji pak projekt Carbon Detectives.

REGIONÁLNÍ SETKÁNÍ PEDAGOGŮ MATEŘSKÝCH ŠKOL – KAPRADÍČKO 2010

Setkání pedagogických pracovníků mateřských škol Královéhradeckého kraje, uspořádané na téma Příroda ve městě, nabídlo informace o novinkách ve světě environmentální výchovy a síti mateřských škol MRKVIČKA, ukázky celoročních projektů i tematických dnů, nápadů pro netradiční využití školní zahrady a možnost použití odpadového materiálu ve výtvarné výchově. V Ústeckém kraji byly pro učitelky mateřských škol připraveny dílny, zaměřené na multikulturní výchovu, práci s přírodními materiály a ukázka celoročního projektu.

SPOLUPRÁCE S VYSOKÝMI ŠKOLAMI A VZDĚLÁVÁNÍ STUDENTŮ

Od září 2010 spolupracujeme s Univerzitou Hradec Králové. Možnosti realizace odborné praxe u nás využili studenti bakalářských oborů z pedagogické i přírodovědecké fakulty Univerzity Hradec Králové a přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého Olomouc. Přípravy a realizace výukových programů a pomůcek i dalších z celkem 14 akcí se zúčastnilo 53 studentů.

VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

PROJEKT PROFESNÍ VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ NNO V EVVO

Od března 2010 realizuje SEVER v Královéhradeckém kraji projekt, který má za cíl prohloubit profesní vzdělání pracovníků neziskových organizací.

Cílem projektu je zajištění profesionalizace zaměstnanců neziskových organizací zabývajících se environmentální výchovou a vzděláváním pro udržitelný rozvoj. Byly vytvořeny dva vzdělávací moduly, zaměřené na vzdělávání a organizační dovednosti manažerů a na dovednosti odborných pracovníků a lektorů. V rámci dvouletého projektu plánujeme proškolit 30 pracovníků z neziskových organizací Královéhradeckého kraje. Během projektu bude vytvořena metodická publikace. Projekt je realizován v rámci operačního programu vzdělávání pro konkurenceschopnost a je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

ZELENÉ ÚŘADOVÁNÍ

V roce 2010 bylo s pomocí SEVERu dokončeno zavádění „zeleného úřadování“ na Městském úřadu v Litoměřicích. Především pro pracovníky odboru životního prostředí bylo určeno dvoudenní školení, zaměřené na novinky v legislativě týkající se oblasti životního prostřední a správních řízení v této problematice. Na odboru

dopravy a silničního hospodářství byli zaměstnanci seznámeni s praktickými metodami úspor energií, spotřebního materiálu, třídění odpadů a ekologického úklidu. Na toto školení pak navazoval i malý energetický audit. Další školení pro úředníky bylo zaměřeno na implementaci ekologických požadavků do výběrových řízení. Uvedené aktivity byly realizovány v rámci projektu „Litoměřice – město slunce a života“, který SEVER koordinoval.

Z TEORIE DO PRAXE

Pracovníci střediska SEVER se zapojili do projektu, který realizuje Úřad práce v Hradci Králové ve spolupráci s Úřady práce v Jičíně, Náchodě, Trutnově a Rychnově nad Kněžnou. Projekt je zaměřen na aktivní zapojení uchazečů do pracovního procesu. Dodavatelem služeb, který zajišťuje realizaci aktivit v rámci tohoto regionálního individuálního projektu, je Grafton Recruitment, s.r.o. Podstatou projektu je kombinace specializovaného poradenství a profesní přípravy s pracovní praxí, především na administrativních pozicích ve veřejné správě. Seveřané přispěli ke zlepšení úrovně environmentální gramotnosti účastníků zejména semináři o šetrném spotřebitelství, provozu a hospodaření s odpady.

PRAVIDLA EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ

Seminář, pořádaný ve spolupráci s Okresní agrární komorou v Trutnově byl určen jak pro ekologické zemědělce, které seznámil se změnami v pravidlech hospodaření, tak i pro zájemce o vstup do systému ekologického zemědělství. Dvanáct účastníků se se-

známilo s pravidly ekologického zemědělství dle Nařízení Komise č. 889/2008, kterým se stanoví nová prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů s novinkami na rok 2010.

KURZ VAŘENÍ Z BIOPOTRAVIN

V prosinci byl realizován praktický kurz Vaření z biopotravin v „Jídelně ve dvorku“ při prodejně zdravé výživy Bazalka v Hradci Králové, kterého se zúčastnilo 25 zájemců. Majitelka jídelny Ing. Jana Lukešová společně s Janou Strakovou uvařily celodenní vyvážený jídelníček z biopotravin. Po ochutnávce získali účastníci recepty.

KURZ DOMÁCÍHO ZPRACOVÁNÍ MLÉKA

V květnu byl v Horním Maršově pořádán kurz pro amatérské zájemce o chov koz a domácí zpracování mléka. Účastníci si vyzkoušeli ruční dojení koz, předvedli jsme jim, jak se dá jednoduše vyrábět z koziho mléka sýr a z kravského mléka smetana a máslo. V rámci kurzu byly prezentovány potřeby pro faremní zpracování mléka od firmy Ketris. Na akci dorazilo sedm vážných zájemců o domácí výrobu mléčných výrobků.

VYTVÁŘENÍ PODMÍNEK PRO ROZVOJ EKOLOGICKÉ VÝCHOVY

SEVER se dlouhodobě zapojuje do různých jednání a činností, směřujících k vytváření stabilnějších a lepších podmínek pro ekologickou výchovu v České republice i v jednotlivých krajích a městech, kde působí. V roce 2010 k tomu na celostátní úrovni přispívalo především naše zapojení v pracovní skupině pro přípravu akčního plánu Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj (akční plán byl následně přijat vládou ČR na začátku roku 2011) a v aktivitách ministerstva životního prostředí. Ministerstvu životního prostředí jsme poskytovali např. konzultace k doplnění analýzy center ekologické výchovy a zástupce SEVERu pracoval i v meziresortní pracovní skupině EVVO. Se SSEV Pavučina jsme v roce 2010 spolupracovali na nastavování standardu pro DVPP v oblasti ekologické výchovy, na semináři pro národní parky ČR jsme konzultovali možnosti rozvoje ekologické výchovy v národních parcích. Na celostátní úrovni jsme spustili nový portál pro ekologickou výchovu www.ekologicka-vychova.cz. Na krajské úrovni intenzivně pracujeme na rozvoji krajských systémů EVVO v Ústeckém a Královéhradeckém kraji, v roce 2010 jsme konzultačně pomáhali také v Jihočeském kraji. Na místní a regionální úrovni napomáháme takovým procesům, jako je činnost místních akčních skupin (zejména MAS Krkonoše) či Zdravé město Litoměřice.

SÍŤ EKOLOGICKÝCH VZDĚLÁVACÍCH A PORADENSKÝCH STŘEDISEK V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI KAPKA 21

Cílem projektu je podpořit a rozvinout v kraji stabilní síť vzdělávacích a poradenských středisek a prostřednictvím jejich nabídky ekoporadenství, výukových programů i akcí pro veřejnost oslovit širokou veřejnost a ovlivnit životní styl mládeže, motivovat ji k úvaze nad změnou životního stylu, k ochraně životního prostředí. Na základě výběrového řízení SEVER (předkladatel projektu) spolu s partnerem Krkonošskou poradenskou a informační, o.p.s., oslovili neziskové organizace v Královéhradeckém kraji, zabývající se environmentální výchovou (A Rocha, ZO ČSOP ORLICE, Centrum rozvoje Česká Skalice, o.s., Jestřebí hory, INEX, Muzeum přírody Český Ráj, Villa Nova Uhřínov-středisko experimentální archeologie a regionálních dějin, o.s., Ekocentrum Violka, o.s.), s nimiž je projekt realizován.

M.R.K.E.V.

(METODIKA A REALIZACE KOMPLEXNÍ EKOLOGICKÉ VÝCHOVY)

Síť základních a středních škol, zabývajících se EVVO, od roku 2001 celorepublikově koordinuje Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina. SEVER je koordinátorem škol v kraji Královéhradeckém a Ústeckém. SEVER byl v roce 2010

koordinátorem pro 88 takových škol, 37 z Ústeckého a 51 z Královéhradeckého kraje (58 základních a 30 středních škol). Školy, zaregistrované do sítě, získaly 6 rozesílek metodických a informačních materiálů včetně časopisu pro ekogramotnost Bedrník (dvakrát ročně přiložen bulletin pro ekogramotnost Ekoton, dále kalendář krajských organizací nabízejících služby v ekologické výchově, nabídky výukových programů ekocenter v kraji), průběžné elektronické rozesílky aktuálních informací (aktuality z oblasti EVVO, pozvánky, upozornění na zajímavé akce a granty apod.), možnost přispívat do časopisu Bedrník, možnost využívat krajskou rozesílku k informování o aktivitách členských škol. Mimořádně hodnotnou součástí rozesílek byla publikace Přírodou z Polabí k hraničním horám. Rozesílku materiálů finančně podpořilo Ministerstvo životního prostředí a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v rámci společného programu Národní síť EVVO.

MRKVIČKA

Je síť mateřských škol zabývajících se ekologickou výchovou. Realizátorem a koordinátorem programu je Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina. Středisko SEVER zajišťuje koordinaci projektu pro Královéhradecký a Ústecký kraj. Nyní je do sítě Mrkvička zapojeno cca 850 mateřských škol ze všech krajů ČR, z toho v Královéhradeckém kraji jich v roce 2010 bylo 74 a v Ústeckém kraji 71. V roce 2010 byl program financován Ministerstvem životního prostředí.

KRAJSKÁ KOORDINACE EVVO V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI

V souladu s Krajskou koncepcí EVVO a Akčním plánem EVVO v Královéhradeckém kraji jsme v roce 2010 zajišťovali činnost krajského koordinátora environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty. Poskytovali jsme široké spektrum služeb pedagogům, pracovníkům neziskových organizací, veřejnosti ad., zajišťovali administraci poradní skupiny pro EVVO, nabízeli konzultace a metodickou pomoc pro školy, střediska ekologické výchovy, obce, města a další zájemce, pravidelně jsme rozesílali aktuální informace z oblasti EVVO školám v síti M.R.K.E.V. a Mrkvička, organizacím a obcím v kraji, zabezpečovali jsme přípravu a tisk bulletinu Ekoton, umožňovali školám zapojení do projektů, podporovali realizaci výukových programů středisky ekologické výchovy na území kraje, organizovali konferenci ekologické výchovy KAPRADÍ a regionální setkání pedagogů mateřských škol Kapradíčko, spravovali databázi EVVO a web ekologické výchovy.

LITOMĚŘICE MĚSTO SLUNCE A ŽIVOTA

je projekt, který se snaží o lepší systém ekologické výchovy ve městě, zvýšení informovanosti a vzkříšení aktivního přístupu obyvatel k rozhodování o trvale udržitelném způsobu života ve městě a přilehlých obcích (nakládání s odpady, úspory a obnovitelné zdroje energie, hospodaření s vodou, biodiverzita krajiny). Během dvou

let realizace projektu proběhlo sedmnáct seminářů pro pedagogické pracovníky škol a školských zařízení ve městě. Pět z nich bylo věnováno ekologické výchově v předškolním vzdělávání. Prostřednictvím seminářů se učitelé mateřských škol dozvěděli, jaké jsou možnosti začlenění ekologické výchovy do pedagogické praxe. V rámci projektu proběhla také dvě setkání občanů, odborníků a zástupců správy a samosprávy u kulatého stolu. Téma prvního setkání neslo název „Velká výzva aneb možnosti úspory energií ve městě Litoměřice a v ČR“ a při druhém se řešila bezpečnost a pořádek v Litoměřicích. Projekt je podpořen ze Státního fondu životního prostředí.

SÍŤ EKOCENTER V ÚSTECKÉM, KRÁLOVÉHRADECKÉM A LIBERECKÉM KRAJI

- SECESE

Projekt, zaměřený na vzdělávání, poradenské a informační služby, pořádání osvětových akcí, koordinaci, medializaci a vzájemnou podporu mezi organizacemi v Ústeckém kraji, v roce 2010 podpořil vzdělávání žáků a studentů formou výukových programů, exkurzí a školních projektů. Pro pedagogické pracovníky byly připraveny specializované semináře a exkurze. Byla znovuoobnovena činnost Poradního sboru EVVO v Ústeckém kraji, jehož členové jsou zástupci NNO, základních a středních škol, fakulty životního prostředí, úředníci Krajského úřadu, členové Národního parku České Švýcarsko a zoologických zahrad v Ústeckém kraji.

KOMPLEXNÍ EKOLOGICKÁ VÝCHOVA V HRADCI KRÁLOVÉ

Projekt je zaměřen na budování vztahu obyvatel Hradce Králové a blízkého okolí k životnímu prostředí. Náplní je realizace výukových programů pro mateřské, základní i střední školy, organizace osvětových akcí, brigád a poskytování ekoporadenství.

OSVĚTOU, VZDĚLÁVÁNÍM A PORADENSTVÍM K UDRŽITELNÉ SPOTŘEBĚ V KRÁLOVÉHRADECKÉM KRAJI

Projekt zaměřený na prohloubení a posílení vztahu a vlastní zodpovědnosti široké veřejnosti, dětí a mládeže Královéhradeckého kraje k životnímu prostředí. V rámci projektu bylo realizováno 18 osvětových a vzdělávacích akcí (Den Země, soutěž a výstava Moje nákupní taška, řemeslné dílny, seminář Pravidla ekologického zemědělství, kurz Zpracování kozího mléka, Den Zemědělství, Biojarmark, ekofestival DOTEKY, kurz Vaření z biopotravin, výlet Od dřeva k papíru), byly vytvořeny 3 pomůcky (plakát a leták Desatero domácí ekologie, DVD ABCD ekologie aneb Životabudí) a vedeno 115 poradenských konzultací.

EKOLOGICKÉ PORADENSTVÍ

V Hradci Králové, Litoměřicích i Horním Maršově jsou ekoporadny, zodpovídající osobní, telefonické i elektronické dotazy ze všech sfér ochrany životního prostředí, spotřebitelství, úspor energie, nakládání s odpady, ekologického zemědělství a podobné problematiky. V roce 2010 poskytly tyto poradny celkem **408 konzultací**. Spolupracujeme s ostatními poradnami v Královéhradeckém kraji a sdruženými v Síti ekologických poraden STEP, jíž jsme členem. Bezplatně půjčujeme odborné publikace a filmy, prodáváme publikace, výrobky Fair Trade a z FSC dřeva.

NÁRODNÍ SÍŤ ENVIRONMENTÁLNÍCH PORADEN PRO PROGRAM ZELENÁ ÚSPORÁM

Jde o partnerský projekt Síti ekologických poraden STEP a ekoporaden v ČR, kde Středisko ekologické výchovy SEVER zajišťuje poradenství v dotačním programu Zelená úsporám v Královéhradeckém a Ústeckém kraji. Dotační program Zelená úsporám je určen na realizaci úsporných opatření na snížení produkce oxidu uhličitého v ČR. V rámci projektu v Královéhradeckém kraji bylo uskutečněno 90 a v Ústeckém kraji 79 vyžádaných konzultací. Poradenství dotačního programu Zelená úsporám trvá od ledna 2010 do června 2011.

KOMUNITNÍ PRÁCE, ZAPOJENÍ VEŘEJNOSTI, OSVĚTOVÉ AKCE

DĚTSKÉ ZASTUPITELSTVO MĚSTA LITOMĚŘICE

Dětské zastupitelstvo bylo založeno z iniciativy SEVERu roku 2002. Každou litoměřickou školu (6 základních a 3 střední) reprezentují 2 zástupci. Zasedání probíhají jednou týdně, zastupitelé spolupracují s Krajským a Národním parlamentem dětí a mládeže, snaží se zlepšit komunikaci mezi dětmi a dospělými, dává mládeži možnost zasahovat do dění ve městě, snaží se získat podněty na změny ve městě, které následně předává zastupitelům města a společně se snaží o jejich realizaci. Dětské zastupitelé také pomáhají při zakládání dětských zastupitelstev z jiných měst, spolupracují s nimi a předávají jim zkušenosti.

SEVER ve spolupráci se Zdravým městem Litoměřice uspořádal akci „Dětské fórum aneb Desatero problémů Litoměřic očima žáků a studentů základních a středních škol“. Ta byla svojí koncepcí a pojetím úplně nová a stala se inspirací pro ostatní „Zdravá města“ České republiky. Děti měly možnost podílet se na rozhodování o dalším rozvoji města a prosadit do jisté míry zájmy mladé generace. Zúčastnění zástupci „Zdravých měst“ včetně politiků Litoměřic je seznámili s aktuálně řešenými problémy.

DEN ZEMĚ V HRADCI KRÁLOVÉ, LITOMĚŘICÍCH A NA TRUTNOVSKU

V Hradci Králové jsme slavili Den Země ve znamení šetrného a odpovědného spotřebitele. Promítání tematicky zaměřeného filmu se zúčastnilo 68 žáků. Vlastní oslava byla pojata jako zábavná stezka s plněním úkolů, týkající se a seznamující děti s problematikou šetrného hospodaření se zdroji a energiemi v domácnosti. Akce se konala v rámci projektu Nákupní taška zodpovědného spotřebitele, podpořeného Královéhradeckým krajem.

Litoměřický SEVER uspořádal v rámci oslav Dne Země exkurze pro žáky základních škol, během kterých děti pronikly do tajů biotopu rybníka. Pro další školy byl připraven program, zabývající se postavením člověka mezi ostatními živočichy. Celodenní akce pro děti předškolního věku nesla název Zvírátko kolem nás, zúčastnilo se jí 482 dětí. Sedmý ročník promítání ekofilmu patřil tématu oceánu ve snímku Velké mořské dobrodružství. Bílé Stráně u Litoměřic byly již tradičně místem konání Procházky po Zemi, zábavného dopoledne pro rodiče s dětmi.

Středisko SEVER v Horním Maršově zorganizovalo besedy pro žáky a studenty s odborníky v aule Střední lesnické školy v Trutnově. Vlastní oslavy Dne Země se konaly na pozemcích ZŠ v Horním Maršově. Dopolední výlet pro malé i zdatnější turisty přinesl zábavu i poučení. Stezkou plnou úkolů provázelo návštěvníky téma Stromy. Návštěvníci si mohli vyzkoušet stopovat lesní zvěř, střítet z luku, najít svůj strom podle keltského kalendáře nebo využít nabídky prodejců originálních krkonošských výrobků.

Během celé akce hrála k poslechu i tanci živá hudba. Na závěr dne návštěvníci shlédli veselé divadelní představení Ze života hmyzu.

DOTEKY 2010

Již osmý ročník hudebně divadelního ekofestivalu pod širým nebem se konal 26. června v areálu bývalé fary v Horním Maršově a ve starém kostele. Od dopoledního zahájení až do večerních hodin bylo k vidění a slyšení Divadlo Julie a spol., divadlo na chůdách Mimotaurus, divadlo Anfas, z kapel latinskoameričtí Atarés, trutnovský Haasband, alternativní Cizí slova, neotřelé duo BiOrchestra, moravští No Kontroll, maršovské bříšní tanečnice a smíšený pěvecký sbor Siloe.

HORNÍ MARŠOV – OTEVŘENÉ MUZEUM

V rámci zářijových Dnů evropského dědictví proběhla netradiční dvoudenní akce, jejímž cílem bylo představit veřejnosti památky a krajinu Horního Maršova. „Otevřené muzeum“ zahrnovalo vycházku věnovanou proměnám zdejší krajiny vlivem člověka, přednášku o krajinných prvcích Krkonoš a netradiční prohlídkovou trasu po 11 místních objektech, z nichž mnohé nejsou běžně přístupné. Na každé zastávce kromě výkladu a starých fotografií objektu čekaly na zájemce zábavné úkoly. Akce pokračovala večerním koncertem kapely Dva ve starém kostele a vyvrcholením pak byla noční prohlídka bývalé barokní fary (dnes ve vlastnictví SEVERu) s živými obrazy, uměleckými etudami a hudbou nejrozličnějších žánrů. Hlavními tahouny celé akce byli nadšenci a dobro-

volníci, především studenti. SEVER na tuto akci získal příspěvek Nadace VIA z prostředků programu ČSOB pro podporu regionů a příspěvek Obce Horní Maršov. „Otevřeným muzeem“ prošly téměř tři stovky návštěvníků.

SYMPOZIUM DŘEVĚNÉ UHLÍ

Ve spolupráci s Regionálním muzeem ve Vysokém Mýtě pořádal SEVER v říjnu soustředění pro odbornou veřejnost. Akce se zúčastnilo 20 odborníků z celé ČR s příspěvky týkajícími se výroby dřevěného uhlí a souvisejících lesních řemesel, vlivu těchto činností na krajinu a využívání obnovitelných zdrojů energie. SEVER pro přítomné zajistil prohlídku místních technických památek a exkurzi do zaniklé obce Sklenářovice.

PEČUJEME O ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ V HRADCI KRÁLOVÉ

Projekt napomáhá zapojit občany Hradce Králové do péče o životní prostředí ve městě a okolí. Ve spolupráci s Magistrátem města, žáky a učiteli ZŠ Habrmanovy, Biskupského gymnázia, ZŠ Předměřice nad Labem, ZŠ J. Gočára a dalšími dobrovolníky se podařilo zútlumit některá prostranství ve městě. Svou ruku k dílu přiložili i při jarní a podzimní brigádě v přírodní památce Na Plachtě. Hloubení tůní pro obojživelníky, vyhrabávání stařiny, vyřezávání náletových dřevin a úklid odpadků je již mnoho let běžnou náplní těchto brigád, kterých se v roce 2010 zúčastnilo přes 80 lidí.

VÝLET OD DŘEVA K PAPÍRU

V březnu jsme se sedmnácti účastníky navštívili výrobu Dřevotvar v Jablonném nad Orlicí, kde se vyrábí kuchyňské náčiní a domácí potřeby z FSC dřeva (dřevo z šetrně obhospodařovaných lesů). Ve druhé části výletu účastníci prošli poslední výrobou ručního papíru ve střední Evropě ve Velkých Losinách. Na prohlídce Muzea papíru se seznámili s vývojem staletých tradic tohoto řemesla u nás i ve světě. Součástí prohlídky byla rovněž návštěva autentických pracovišť ve výrobní části podniku.

BIOJARMARK V HRADCI KRÁLOVÉ

V září pracovnice královéhradeckého SEVERu zorganizovaly již 4. Biojarmark v Hradci Králové, který je součástí krajských Dožíněk. Tato akce byla součástí celorepublikové kampaně „Září 2010 - měsíc biopotravin a ekologického zemědělství“ a cílem jarmarku bylo zviditelnit produkty ekologického zemědělství, přiblížit spotřebitelům nabídku biopotravin a možnost osobního odběru od ekologických zemědělců z Královéhradeckého kraje. V rámci jarmarku SEVER zajišťoval osvětový stánek s literaturou a informačními materiály, rozdával plakátek Desatero domácí ekologie a nabízel dílničku na výrobu upomínkových kolíčků z FSC dřeva.

CYKLOHAPPENING V LITOMĚŘICÍCH

V rámci kampaně Evropský týden mobility byl pro žáky základních a středních škol připraven již třetí ročník cyklohappeningu.

Akce byla finančně podpořena Zdravým městem Litoměřice, které zajistilo ceny pro účastníky s nejlépe ozdobenou cyklistickou helmou. Peloton vyrazil od budovy radnice na Mírovém náměstí v Litoměřicích, kam se po ujetí přibližně čtyř kilometrového okruhu městem opět vrátil. Akce měla upozornit na zvyšující se podíl automobilové dopravy a na to, že by se ulice měly stát bezpečným místem pro setkávání obyvatel.

DALŠÍ AKTIVITY

Do oblasti komunitní práce významně zasahuje i náš celorepublikový projekt „Škola pro udržitelný život“ (vizte část „Školní vzdělávací projekty“). Kromě uvedených větších akcí a projektů jsme také poskytovali konzultace a spolupráci k vytváření nové expozice Správy KRNP ve vrchlabském klášteře, přispěli zkušenostmi z programu Škola pro udržitelný život na kulatém stole PedF UK Praha k projektu „Kulturně historické dědictví a udržitelný rozvoj místních komunit“, zkušenostmi ze spolupráce neziskových organizací a národních parků na česko-polské konferenci „Earth Day“ ve Sklarske Porebe, účastnili se oborových setkání ekologických NNO, pracovali v Místní akční skupině Krkonoše.

PROJEKT DOTEK

Projekt opravy bývalé fary v Horním Maršově, zaměřený na její přeměnu v Dům Obnovy Tradic, Ekologie a Kultury, má být příkladem rekonstrukce památky, kdy zůstanou zachovány všechny památkově cenné části a zároveň bude objekt splňovat definici ekologického provozu (vytápění, ohřev vody, rekuperace). V roce 2010 jsme se věnovali přípravě zadávací dokumentace a výběrovému řízení na dodavatele pro zakázku **Ekocentrum DOTEK Krkonoše - vzdělávací a poradenské středisko pro Královéhradecký kraj**. Rekonstrukci podpoří částkou 35 milionů Kč Evropská unie prostřednictvím Operačního programu Životní prostředí. Projekt bude realizován v letech 2011 až 2013.

V létě 2010 započala realizace projektu **Ekocentrum DOTEK Přífarička - projekční práce pro rozvoj areálu SEVER v Horním Maršově**, podpořeného Krajským úřadem Královéhradeckého kraje, jehož výsledkem bude architektonická studie nové budovy pobytového vzdělávacího střediska SEVERu v Horním Maršově. Tato budova, postavená v souladu s principy udržitelné výstavby, bude spolu s rekonstruovanou farou sloužit pro vzdělávací programy. Architektonická studie bude hotová v průběhu roku 2011. Na jejím základě vznikne projektová dokumentace pro územní řízení, která poslouží k získání prostředků na realizaci stavby.

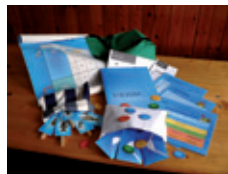

PUBLIKAČNÍ ČINNOST

KALENDÁŘ AKCÍ PRO VEŘEJNOST 2010-2011

Nástěnný kalendář na školní rok s rozvrhem akcí, pořádaných organizacemi, zabývajícími se ekologickou výchovou. Editorka: Karin Kvasničková, náklad: 1500 ks, formát: A4.

U JEZERA

Simulační hra o hospodaření se společným zdrojem se dočkala slušivého provedení s pracovními listy, metodikou, pomůckami a herním plánem – vše zabaleno v praktické tašce. Vydal SEVER. Náklad 200 ks.

REEDICE DVD ABCD EKOLOGIE ANEB ŽIVOTABUDIČ

Úspěšná řada 26 ekologických hraných etud Petra Vacka a Miroslava Vladyky na DVD v obalu z recyklovaného papíru. Autor: Martin Slunečko, NIKÉ TV production, DVD, náklad 500 ks.

INSPIRACE PODZIM A ZIMA

Soubor pracovních listů pro pedagogy mateřských škol a 1. stupně základních škol s názornými návodů na tvorbu z odpadových materiálů. Autorka: Bc. Lenka Hronešová, formát: A4, náklad: 500 ks.

DOMÁCÍ MAZLIČCI

Pracovní listy pro pedagogy, využitelné ve výuce o potřebách v domácnostech běžně chovaných zvířat. Autorka: Bc. Lenka Hronešová, formát: A4, náklad: 300 ks.

DESATERO DOMÁCÍ EKOLOGIE

Plakát a vybarvovací leták s návrhy, jak se chovat šetrněji k životnímu prostředí. Autorka: Yvonna Piňosová, formát: A3, náklad 2000 ks.

DESATERO DOMÁCÍ EKOLOGIE

Barevný plakát s návrhy, jak se chovat šetrněji k životnímu prostředí. Autorka: Yvonna Piňosová, formát: A2, náklad 2000 ks.

UČÍME SE DOBRĚ ROZHODOVAT PRO BUDOUCNOST

Publikace představuje u nás novou metodu místně zakotveného učení, které vychází z přírodních, kulturních a historických hodnot místa a z komunitní spolupráce. Jsou v ní ukázky případů dobré praxe od nás i ze světa a náměty na aktivity a pracovní listy pro školy. Překlad: Blažena Hušková, formát: A4, náklad: 3000 ks.

PŘEHLED REALIZOVANÝCH PRACÍ V PROJEKTU ŠKOLA PRO UDRŽITELNÝ ŽIVOT V ROCE 2009/2010

Seznam projektů, realizovaných v roce 2010 v programu ŠUŽ, zlepšujících životní prostředí v obci, podpořených Nadací rozvoje občanské společnosti v Královéhradeckém, Pardubickém, Libereckém a Ústeckém kraji. Autorky: Lucie Munzarová a Eliška Zuzana Veselá, formát A5, náklad 3000 ks.

ŽIVOT LESA

Sada plátna, karet a manuálu pro výuku o lesních společenstvech, upravené pro mateřské, základní i střední školy. Autorka: Lenka Hronešová a kolektiv, formát: výuková sada, náklad: 36 ks.

PERIODIKA

Maršovský zpravodaj, náklad 4 x 500 ks, 4x ročně
Ekoton, bulletin EVVO Královéhradeckého kraje, 2x ročně, náklad 1000 ks

Bedrník, časopis pro ekogramotnost, 6x ročně, náklad 1 300 ks.

PODĚKOVÁNÍ

Děkujeme za spolupráci, finanční, materiální, duchovní i dobrovolnickou pomoc.

JEDNOTLIVCŮM

Alena Kozová, Aleš Kočí, Aleš Máchal, Andrea Svobodová, Anička Poláková, Anna Klimešová, Anna Krejčová, Bára Chlápková, Bára Konečná, Bára Kulichová, Blažena Hušková, Bohumír Dragoun, Daniel Bílek, David Babka, Dušan Vodnárek, Eliška Pigulová, Eliška Tůmová, Eva Balcarová, Hana Korvasová, Hana Řehořková, Hanka Matysková, Helena Leblochová, Iva Nesvadbová, Iva Svobodová, Ivan Prouza, Ivo Hroneš, Ivo Králíček, Jakub Kašpar, Jakub Maleček, Jana Tywoniaková, Jan Tywoniak, Jan Činčera, Jan Ježek, Jan Krajhanzl, Jana Čermáková, Jana Lukešová, Jiří Kmoníček, Jiří Svoboda, Jiří Šlehover, Jonáš Klimeš, Josef Havlíček, Juraj Krivošík, Juro Hipš, Káťa Vágnerová, Kateřina Faltová, Kateřina Klimešová, Kateřina Kulichová, Kateřina Snížková, Květa Krhánková, Lenka Rumianová, Libuše a Michal Veselí, Lucie Antalová, Lucie Čapková, Lucie Licková, Mája Pigulová, manželé Bekrovi, Marcela Veselá, Markéta Veselá, Martina Kučerová, Martina Skučková, Matyáš Dlab, Michaela Šebestová, Michal a Katka Zpěváčkovi, Michal Čípel, Michal Kudrnáč, Michal Lurie, Michal Skalka, Milena Roudná, Miloslav Klimeš, Miroslava Vohralíková, Nikola Madževský, Norbert Tippelt, Pavel Gryndler, Pavel Klimeš, Pavel Štingl, Petr Bezděk, Petr Hermann, Petr Krňák, Petr Kutáček, Petr Rybář, Petr Skokan, Radek Drahný, Radim Urbánek, René Kolb, Sofie Hladíková, Šárka Ludvíková, Štěpán Řezníček, Tereza Vošahlíková, Tomáš Hejtmánek, Tomáš Hodina, Tomáš Karel, Václav Havlíček, Vanda Kozová, Věra Snížková, Verča Nováková, Vít Beneš, Vladislav Liška, Zdeněk Šubrt, Zdenka Vacková, Zuzka Šebestová...

FIRMÁM

Toyota Motor Europe, Toyota Česká republika, Vinotéka NADE DNEM Horní Maršov, Galerie Veselý výlet, Restaurace Na Kopečku Horní Maršov, Petr Lukáček - Prádelna Mladé Buky, pekárna Svoboda nad Úpou - Wlotzková Jana, Emba s.r.o. Paseky nad Jizerou, Lesy ČR, s.p., VaK a.s. Trutnov, Country Life s.r.o. Nenačovice, Nakladatelství Portál Praha, KRNP, Bazalka Hradec Králové, Siko koupelny a.s., LukasNet Horní Maršov, Václav Reif Management Štětí, Alfa Classic a.s. Praha, KRPA Paper a.s. Hostinné, AD Reklama, Stavební firma Klimeš, pivovar Krakonoš Trutnov, EUROMEDIA GROUP k.s. Praha, hotel Slovan, jídelna a prodejna zdravé výživy Bazalka...

NEZISKOVÝM ORGANIZACÍM, ŠKOLÁM A ŠKOLSKÝM ZAŘÍZENÍM

Nadace VIA, Nadace rozvoje občanské společnosti, Partnerství o.p.s., Nadace Partnerství, MAS Krkonoše, Sít ekologických poraden STEP, Sít středisek ekologické výchovy Pavučina, Hnutí Brontosaurus, Zelený kruh, IVN (Nizozemí), BRE (Velká Británie), CDEC (Velká Británie), Živica (Slovensko), Školské zařízení pro environmentální vzdělávání Lipka, Ekologické centrum Hlavního města Prahy Toulcův dvůr, Krkonošská poradenská a informační o.p.s., o.p.s. České Švýcarsko, Československá církev husitská - farnost Trutnov, Společnost pro trvale udržitelný rozvoj, SEV Divizna, Zoo Liberec, Centrum experimentální archeologie Villa Nova Uhřetín pod Dešnou, Rezekvítek Brno, Ekocentrum Paleta, SOŠ veřejnoprávní a sociální Stěžery...

VEŘEJNÉ SPRÁVĚ A JÍ ZŘIZOVANÝM ORGANIZACÍM

Ministerstvo životního prostředí České republiky, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, Státní fond životního prostředí

České republiky, Královéhradecký kraj, Ústecký kraj, město Hradec Králové, město Litoměřice, obec Horní Maršov, Centrum evropského projektování Hradec Králové, Magistrát města Hradce Králové, Správa Krkonošského národního parku...

Nezlobte se, pokud jsme na někoho zapomněli. Všem příznivcům a podporovatelům SEVERu moc děkujeme!

NA SEVERU V ROCE 2010 PRACOVALI

ŘEDITEL SEVERU

Jiří Kulich

ADMINISTRATIVNÍ CENTRÁLA

Johanka Kutáčková – vedoucí administrativní centrály, realizace projektů

Iveta Vilímovská – účetní

Tereza Mikešová – administrativní pracovnice

Eva Lučanová – administrativní pracovnice

Věra Petrů – personální agenda

PROJEKTOVÁ CENTRÁLA

Dita Gollová – projektová pracovnice

Lucie Tomášková – projektová pracovnice

Eva Rázgová – péče o web a intranet

Jana Skučková – organizační a administrativní pracovnice, lektorka

Karin Kvasničková – projektová pracovnice

Hana Kulichová – projektová pracovnice, lektorka

PRACOVISTĚ HORNÍ MARŠOV

Jaromír Kvasnička – vedoucí pracoviště, lektor

Eliška Knížková – zástupce vedoucího pracoviště, lektorka

Lucie Farkašová – lektorka, organizační pracovnice

Monika Kosinová – administrativní a organizační pracovnice
 Tomáš Brabenec – lektor, organizační pracovník
 Yvonna Piňosová – lektorka, organizační pracovnice
 Milada Dobiášová – lektorka, organizační pracovnice
 Michaela Hůrková – lektorka, organizační pracovnice
 Ivo Farský – lektor, organizační pracovník
 Petra Judová – úklid
 Renata Richterová – úklid
 Jan Hájek – provozní pracovník
 Lucie Frantová – mateřská dovolená
 Jitka Macháčková – mateřská dovolená
 Jan Franta – správce objektu DOTEK

PRACOVISŤE HRADEC KRÁLOVÉ

Lenka Hronešová – vedoucí pracoviště, lektorka
 Silvie Vacková – zástupce vedoucí pracoviště, lektorka, organizační pracovnice
 Tereza Hejtmánková – lektorka, organizační pracovnice
 Radka Urbánková – lektorka, organizační pracovnice
 Kateřina Lichtenbergová – administrativní a organizační pracovnice
 Iva Víravová – administrativní a organizační pracovnice

PRACOVISŤE LITOMĚŘICE

Veronika Svobodová – vedoucí pracoviště, lektorka
 Ivana Poláčková – zástupce vedoucího, lektorka, organizační pracovnice, administrace projektů
 Šárka Lepší – lektorka, organizační pracovnice
 Leona Pekárová – administrativní a organizační pracovnice
 Martin Vlček – lektor, organizační pracovník, administrace projektů
 Petr Panaš – administrace projektů a organizační pracovník

*„Život měříme skutky, ne časem“
 Seneca*

Na konci listopadu 2010 nás navždy opustila Veronika Svobodová, osobnost, která stála u zrodu Střediska ekologické výchovy a etiky Rýchory SEVER v Horním Maršově v roce 1994. Vedla s námi pobytové akce pro děti a studenty, semináře pro pedagogické pracovníky, připravovala projekty a mezinárodní semináře. Zažili jsme s ní roky plné bezbřehého nadšení a maximálního nasazení, kdy ekologická výchova byla na počátku svého rozvoje. V roce 1997 se odstěhovala do Litoměřic, aby zde založila a vedla další pracoviště SEVERu.

Jak už to tak bývá, na počátku Veroničiny práce v ekologické výchově bylo náhodné setkání. Potkal jsem ji poprvé v roce 1994 ve vlaku na cestě z Litoměřic do Krkonoš, to byla ještě studentkou ústecké univerzity, vracela se do rodného Trutnova a během těch pár hodin ve vlaku se zrodila naše spolupráce. Symbolická je jak ta spojnice Litoměřice – Krkonoše, která se v té době stala vlastně osou Veroničina profesního i osobního života, tak mi připadá symbolické i to, jak je těch krátkých 17 let vlastně nedávno a co během nich Veronika všechno dokázala stihnout.

Myslím, že všichni, kdo jsme s Veronikou spolupracovali, se snadno shodneme, že to nikdy nebyl jen vztah profesní, ale vždy i vztah osobní a že s tím souvisí pár Veroničinych rysů, které je dobré si připomenout. Znali jsme ji jako člověka tvořivého a inspirativního, člověka dynamického až rtuovitého, člověka veselého a optimistického (od toho prvního setkání ve vlaku po poslední podzimní setkání v roce 2010), člověka cílevědomého s obrovskou vůlí a vytrvalostí, člověka neuvěřitelně výkonného, člověka od-vážného – ať to bylo v nových situacích v práci nebo v posledních týdnech v těžké nemoci. Znáám hodně lidí, kteří mají některou z těchto vlastností, ale jen málo těch, u kterých je to takhle všechno nakombinováno. Veroniku známe na SEVERu i jako člověka inspirujícího, který to vše dokázal přenášet na druhé. Myslím, že Veronika nás má čím inspirovat i nadále.

Jiří Kulich

Veronika byla jedním z lidí, na které se nezapomíná. Přestože jsem s ní spolupracoval pouze několik let, jednalo se o roky, kdy jsem se od ní hodně naučil. A byla to ona, která udělala litoměřický SEVER místem, kam jsem rád chodil a nakonec začal pracovat. A za to jí musím poděkovat, byť už pouze tímto způsobem.

V den, kdy píšu tyto řádky, jsem absolvoval druhý ročník akce „Dětského fóra v Litoměřicích.“ Před rokem ho se mnou moderovala ještě Verča. Bylo to její poslední pracovní vystoupení na veřejnosti. Uvědomil jsem si, kolik takových akcí bylo, a že stejně jako já dnes si na Veroniku určitě všichni při těchto příležitostech vzpomenu. A to je dobře !

Petr Panaš

Vždycky jsem se těšila, až se s Verčou uvidím, protože byla plná energie a optimismu. Oslovovala mě svojí opravdovostí, věřila tomu, co SEVER dělá a pracovala s nesmírným nasazením a nadšením, kterým uměla člověka strhnout. Byla (a vlastně pořád je) pro mě inspirací – pro svoji otevřenost, osobní sílu a odvahu.

Dita Gollová

Je opravdu málo lidí, kteří mne v životě ovlivnili tak, jako Verča. Její síla, optimismus, elán měnit a posouvat stále věci dál mne každodenně udivovaly a inspirovaly. Měla vlastnost, která je podle mého velice vzácná. Pozitivně ovlivňovala lidi kolem sebe. Dokázala v člověku podpořit to dobré a byla mu oporou, když byl na pokraji sil. Děkuji opravdu moc za ta léta, kdy jsme spolu mohly být.

Ivana Poláčková.

FINANČNÍ ZPRÁVA
ZA ROK **2010**

VÝKAZ ZISKU A ZTRÁTY

K 31. 12. 2010 | V Kč

NÁKLADY	Činnost hlavní	Činnost hospodářská
Spotřeba materiálu	2 127 438,70	1 139,58
Spotřeba energie	211 465,15	
Spotřeba ostatních neskladovatelných dodávek	17 340,62	
Prodané zboží		42 368,77
Opravy a udržování	27 125,69	
Cestovné	448 066,80	
Náklady na reprezentaci (občerstvení pro vzdělávací akce apod.)	70 831,11	
Ostatní služby	7 291 965,20	
Mzdové náklady	7 216 599,50	
Zákonné sociální pojištění	2 270 561,00	
Zákonné sociální náklady	381 149,00	
Daně	26 802,00	
Ostatní náklady	93 456,85	
Odpisy dlouhodobého nehmotného a hmotného majetku	205 512,00	

	Činnost hlavní	Činnost hospodářská
Poskytnuté příspěvky zúčtované mezi organizačními složkami	500,00	
Poskytnuté příspěvky	9 300,00	
Daň z příjmů	60 040,00	
Náklady celkem	-20 458 153,62	-43 508,35

VÝNOSY

Tržby z prodeje služeb	4 070 733,47	
Tržby za prodané zboží		46 940,67
Ostatní výnosy	219 310,28	
Přijaté příspěvky	2 266 173,37	
Přijaté členské příspěvky	1 220,00	
Provozní dotace	14 249 165,13	
Výnosy celkem	20 806 602,25	46 940,67
Hospodářský výsledek před zdaněním	408 488,63	3 432,32
Hospodářský výsledek po zdanění	348 448,63	3 432,32

ROZVAHA

K 31. 12. 2010 | V Kč

AKTIVA	Stav k prvnímu dni účetního období	Stav k poslednímu dni účetního období
Pozemky	589 210,00	589 210,00
Stavby	4 707 224,18	4 707 224,18
Samostatné movité věci a soubory movitých věcí	42 495,80	167 375,80
Drobný dlouhodobý hmotný majetek	235 095,50	235 095,50
Pořízení dlouhodobého hmotného majetku	276 085,00	899 586,00
Oprávky ke stavbám	-1 282 484,00	-1 463 019,00
Oprávky k samostatným movitým věcem a souborům movitých věcí	-42 495,80	-67 472,80
Oprávky k drobnému dlouhodobému hmotnému majetku	- 235 095,50	- 235 095,50
Zboží na skladě	199 115,88	188 499,40
Odběratelé	26 406,02	125 019,02
Poskytnuté provozní zálohy	835 777,75	41 465,73
Daň z přidané hodnoty	-29 914,00	123 769,00
Nároky na dotace a ostatní zúčtování se státním rozpočtem	2 973 181,40	2 255 998,63
Jiné pohledávky	29 377,66	510 662,56
Pokladna	178 651,00	256 027,46
Ceniny	36 960,00	39 680,00

Bankovní účty	8 028 135,41	5 892 795,57
Náklady příštích období	31 526,00	29 966,93
Příjmy příštích období		391 106,06
Úhrn aktiv	16 599 252,30	14 687 894,54

PASIVA	Stav k prvnímu dni účetního období	Stav k poslednímu dni účetního období
Vlastní jmění	3 508 296,04	5 992 471,04
Fondy	274 712,10	283 616,10
Účet hospodářského výsledku	- 202 881,64	351 880,95
Nerozdělený zisk	305 965,14	62 883,50
Dodavatelé	58 244,57	438 627,67
Ostatní závazky	5 824,00	
Zaměstnanci	356 321,00	-2 882,50
Závazky k institucím sociálního zabezp. a zdravotního pojišť.	204 099,00	
Daň z příjmů	-84 000,00	-23 960,00
Ostatní přímé daně	29 619,00	-15 849,00
Ostatní daně a poplatky	3 693,00	-1 071,00
Jiné závazky	67 301,79	450 388,13
Ostatní krátkodobé finanční výpomoci	4 065 000,00	3 915 000,00
Výdaje příštích období	93 367,77	50 492,52
Výnosy příštích období	7 904 390,53	3 151 497,13
Dohadné účty pasivní	9 300,00	34 800,00
Úhrn pasiv	16 599 252,30	14 687 894,54

PODPOŘILI NÁS...

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

STÁTNÍ FOND
ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
ČESKÉ REPUBLIKY

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

NADACE
PARTNERSTVÍ

PARTNERSTVÍ
o. p. s.

Pavučina
Sdružení středních ekologických výchov

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

LITOMĚŘICE
MĚSTO SLUNCE A ŽIVOTA

KRÁLOVÉHRADECKÝ
KRAJ

TOYOTA

nadace rozvoje
občanské společnosti

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Středisko ekologické výchovy SEVER
Výroční zpráva za rok 2010

Vydalo středisko ekologické výchovy a etiky Rýchory – SEVER,
Brontosaurus Krkonoše
Horská 175, Horní Maršov, 542 26

sever@ekologickavychova.cz
www.sever.ekologickavychova.cz

Bankovní spojení: ČSOB Trutnov, č. ú. 272921823/0300

Text: příspěvky pracovníků SEVERu upravila Jana Skučková
Grafická úprava: Petr Kutáček
Náklad: 300 kusů

ISBN: 978-80-86838-37-3

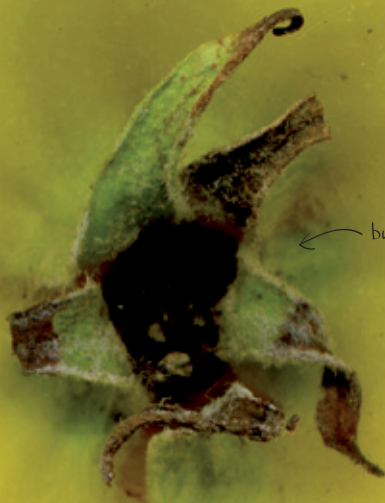
Vytištěno na recyklovaném papíře.

9

7880861838373

← bubuk